

Tilburg, 4 mei 2017

Beste student,

Voordat ik deze brief aan jou ging schrijven, heb ik nagedacht over wat ik zelf zou doen als er weer oorlog zou uitbreken ... waardoor de vrijheid van onze maatschappij bedreigd wordt. Jouw vrijheid, mijn vrijheid, een vrijheid waar zoveel mensen zo lang voor hebben gevochten. Het is een moeilijk gedachtenexperiment, want net als jij, heb ik niet de oorlog aan den lijve ondervonden... en eigenlijk hebben we onze huidige vrijheid gewoon cadeau gekregen.

Om een antwoord te vinden moeten we eerst verbinding maken met het verleden: door het te kennen, kunnen we ervan leren. We hoorden allemaal de verhalen van veraf, van heldenmoed en verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog, zoals die nu tot ons komen via het mooie monument dat wij vandaag onthuld hebben. Maar we hoorden ze ook van dichtbij... uit onze eigen persoonlijke wereld. Zo zat mijn eigen vader in het verzet en bracht als koerier medicijnen over de frontlinie in noord Limburg eind 1944. Waarom en hoe hij dat precies deed, heeft hij mij en ons kinderen nooit verteld, zelfs zijn vrouw, onze moeder, wist het niet: het was taboe. Hij nam zijn verhaal mee zijn graf in. Het Rode Kruis heeft hem wel twee onderscheidingen gegeven, dus je kunt er vanuit gaan dat het moedig moet zijn geweest. Ik begreep in ieder geval dat hij anderen hielp... met daden waar hijzelf geen haar beter van werd, in tegendeel, die hem slechts in gevaar brachten.

Nu zal ik nooit meer weten of het ophalen van herinneringen hem pijn deed, of dat hij vond dat hij niet genoeg had gedaan en in gebreke was gebleven, of dat hij gewoon niet de held uit wilde hangen. Dat laatste herken ik wel in de brieven die een van de 22 studenten uit de gevangenis schreef. 'Ik heb alleen maar gedaan wat ik moest doen van mezelf'.

Maar hoe gemakkelijk is het om zo te handelen, ... in werkelijkheid, als het menens wordt? Kies je in een oorlogssituatie voor je idealen, die waarschijnlijk gepaard gaan met gevaar voor jezelf, je carrière en je baan, ... en die misschien zelfs familie en vrienden in problemen kunnen brengen? En dat alles voor een handvol gedachten, die we idealen noemen...?

Nee, ik weet niet zeker of ik zo moedig zou kunnen zijn als mijn vader, ik weet niet zeker wat ik zou doen in een ongewisse toekomst. Want nu leef ik in het vrije heden. Die existentiële vrijheid is door Jean Paul Sartre helder beschreven in zijn boeken, waaronder de Jaren des Onderscheids. Daarin geeft hij aan dat de zin van het leven door de mens zelf bepaald moet worden, ... geen gemakkelijke opgave. En misschien nu zelfs nog moeilijker dan in de tijd van

Sartre, vlak na de Tweede Wereldoorlog, want we leven niet alleen in vrijheid, maar ook in welvaart. En die gaat gepaard met allerlei keuzes. Zoveel keuzevrijheid hebben we, dat dat op zijn beurt weer keuzestress oplevert!

De vraag is dus: gaan wij, jij en ik, in de toekomst de juiste keuzes maken. Want de mens is in essentie vrij en kan zijn verantwoordelijkheid nergens op afschuiven, ... in geen enkele omstandigheid. Je hebt altijd de keuze ja of nee te zeggen tegen verzet.

De mens is wat hij doet. Die keuzes, en de gevolgen daarvan voor anderen; die verantwoordelijkheid en het nadenken daarover, dat is waar het volgens mij om draait in het leven. Van het verleden moeten we leren, ... zeker, maar het heden en de toekomst draaien om ons handelen en om de gevolgen daarvan onder ogen te zien.

Ik hoop dat, als het nodig is, ik net zo moedig zal zijn als onze 22 studenten, en boven mijn eigen belangen uit zal kunnen stijgen. En jij? Aan jou, vertegenwoordiger van de toekomstige generatie, wil ik die vraag voorleggen: wat zou jij doen in tijden van oorlog? Zou je bereid zijn om voor anderen in het geweer te komen, voor idealen, en je voor de vrijheid en rechtvaardigheid in te zetten, zelfs als dat ten koste gaat van je eigenbelang? Beste student van de toekomst, wat kies jij? Ik hoop dat je de juiste keuze maakt.

Met vriendelijke groet,

Emile Aarts, rector magnificus Tilburg University